

редники Острозької Біблії // Історія музейництва та пам'ятникоохоронної справи в Острозі і на Волині. – Острог, 2006; Кралюк П. М., Торконяк Р., Пасічник І. Д. Острозька Біблія в контексті української та європейських культур. – Острог, 2006; Мацюк О. Я. Бумага изданий Ивана Федорова // Федоровские чтения. 1978. – Москва, 1981. – С. 21-34; Його ж. Водяні знаки на папері друків Івана Федорова // Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР. – 1964. – № 3. – С. 37-46; Митрополит Іларіон (Огієнко І.) Князь Костянтин Острозький. – Без м/в; М.П. “Світязь”, 1992; Його ж. Українська церква. Нариси з історії Української православної церкви. – Київ, 1993; Його ж. Історія українського друкарства. – Київ, 1994; Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990; Немировский Е. Л. Иван Федоров и его эпоха: Энциклопедия. – Москва, 2007. – С. 189-260; Його ж. Начало книгопечатания на Украине: Иван Федоров. – Москва, 1974; Його ж. Острожская Библия // Федоровские чтения. 2005. – Москва, 2005; Його ж. Читатель изданий Ивана Федорова: Опыт анализа владельческих записей // Федоровские чтения. 1976. – Москва, 1978; Острозька Біблія: Вступи, гравюри, дослідження / Опрацював та приготував до друку ермнх. архимандрит др. Рафаїл (Роман Торконяк). – Львів, 2005; Острозька давнина: Дослідження і матеріали / Відп. редактор І. З. Мицько. – Вип. 1. – Львів, 1995. – 152 с.; Рафальский Г. Главный источник Острожской Библии // Волинские епархиальные ведомости. – 1901. – Часть неофициальная. – № 42. – С. 15-25; № 43. – С. 75-84; Франко І. Причинок до студій над Острозькою Біблією // Франко І. Зібрання творів: У п'ятдесяти томах. – Київ, 1982. – Т. 37; Цуркан Р. К. Славянский перевод Библии. – Москва, 1999; Чистович И. А. История перевода Библии на русский язык. – Москва, 1999.

*Петро Кралюк,
о. Рафаїл Турконяк, Ігор Пасічник*

Блудова Антоніна
(* 1812, м. Стокгольм –
† 7.04.1891, м. Москва)

Громадська й освітня діячка. Дочка державного і культурного діяча Росії першої половини XIX ст. графа Дмитра Миколайовича Блудова (1785-1864), одного із засновників літературного гуртка “Арзамас”.

Антоніна Блудова

Б. як особистість сформувалася в середовищі російської інтелектуальної еліти, що значною мірою визачило її культурну діяльність. Перебуваючи в Острозі, виступила засновницею православного церковного Кирило-Мефодіївського братства та братської бібліотеки (1865), вищого жіночого училища графа Д. М. Блудова (1866), братської церкви святих Кирила й Мефодія (1867), а також низки благодійних установ. Діяльність Б. об'єктивно сприяла культурному розвитку Острога, збереженню пам'яток старовини, пробуджувала інтерес до історії Острозького князівства. Видатний український історик і культурний діяч *М. Максимович* написав до Б. відкриті “Листи про князів Острозьких”, де розглядав діяльність представників цього князівського роду.

Джерела: Блудова А. Известия о св. Кирилло-Мефодиевском братстве. 10 ноября 1869 г., г. Острог // Волинские епархиальные ведомости. – 1870. – Ч. неофиц. – № 2. – С. 52-60; РДАДА (Москва). – Ф. 1274. Панины – Блудовы; ОДКЗ. – Відділ фондів. – Документи А. Д. Блудової, епістолярії.

Література: Бобровницька Т. Розповідають пожовклі сторінки // Життя і слово. – 1991. – 19 вересня; Быков Н. П. Острожское св. Кирилло-Мефодиевское православное церковное братство. Очерк его возникновения и деятельности. Материалы к истории Братства. 1865-1910. – С.-Петербург, 1910; Його ж. 50-летие Острожского православного св. Кирилло-Мефодиевского братства. – С.-Петербург, 1915; Графиня Антонина Дмитриевна Блудова и Кирилло-Мефодиевское острожское братство / Под. ред. И. П. Хрушова. – С.-Петербург, 1903; Известие об Свято-Кирилло-Мефодиевском Братстве. – С.-Петербург, 1885; Левитский К. Памяти графини Антонины Дмитриевны Блудовой // Волинские епархиальные ведомости. – 1891. – Ч. неофиц. – № 15. – С. 464-475; Максимович М. Письма о князьях Острожских графине А. Д. Блудовой. – Киев, 1866 // Максимович М. А. Собрание сочинений. – Київ, 1876. – Т. 1. Отдел исторический. – С. 164-196; Платонова Н. Н. Кохановская (Н. С. Соханская) 1823-1884. Биографический очерк. – С.-Петербург, 1902; Позіховська С. В. Листи В. Жуковського і В. Ганки графу Д. М. Блудову в колекції Державного культурно-краєзнавчого заповідника м. Острога // Матеріали VI наук.-краєз. конф. “Острог на порозі 900-річчя”. – Острог, 1996. – С. 167-170; Родевич М. Женское графа Блудова училище. – С.-Петербург, 1887; Чекановська Л. Минулого сторінки незабутні: [В 1865 р. в Острозі було засноване Кирило-Мефодієвське православно-церковне братство, при якому в 1866 р. відкрито жіноче училище ім. графа Блудова] // Життя і слово. – 1991. – 29 серпня.

Петро Кралюк

Богословська та філософська думка в Острозькій академії

Створення ОА і пов'язане з цим видання *Острозької Біблії*, в певному сенсі, стало відповіддю української еліти на культур-

ні виклики католицького й протестантського Заходу. Острозькі інтелектуали працювали в напрямку творення конкурентоздатної богословської і філософської культури, яка б могла протистояти західній культурній експансії. При цьому намагалися максимально використати потенціал візантійської та руської традицій, обережно адаптуючи елементи культури Заходу. Власне, в ОА (хай і не безпроблемно) творився синтез культур Сходу й Заходу, синтез, на основі якого мала б постати оригінальна культурна традиція.

Своєрідним виявом цієї тенденції стала *Острозька Біблія*, укладена за допомогою викладачів й, очевидно, студентів ОА. З одного боку, вона була відповіддю на закиди *П. Скарги*, що старослов'янською мовою неможливо богословствувати (отже, й філософствувати). Давши повний корпус біблійних книг цією мовою (реально – створивши слов'янський біблійний канон), острозькі книжники продемонстрували, що існує база для богословствування цією мовою. Звідси стають також зрозумілими намагання українських полемістів кінця XVI – початку XVII ст. подати старослов'янську мову як “божественну”. Наприклад, це чітко простежується в *І. Вишенського*. Також у цьому контексті варто осмислювати появу різноманітних азбук, граматики, словників цієї мови, вершиною яких стала “Грамматика” *М. Смотрицького*. *Острозька Біблія* кодифікувала оновлений українцями варіант старослов'янської мови, який набув поширення в православному слов'янському світі. Власне, мова *Острозької Біблії* – це вже не мова Кирила й Мефодія, на що звертав увагу *І. Франко*. Це була українізована старослов'янська мова. Видання *Острозької Біблії* стимулювало формування цією мовою релігійної, богословської термінології й розвиток богословської думки.

З іншого боку, *Острозька Біблія* стала певною адаптацією західних традицій на українському ґрунті. І справа не лише в тому,